

4. Mzdy a sociální dávky

Průměrná hrubá měsíční mzda

CZ

Průměrná hrubá měsíční mzda – v případě sledování průměrných hrubých měsíčních mezd má Český statistický úřad k dispozici dva zdroje dat:

1. Údaje z podnikového výkaznictví

Od roku 2011 je územní třídění na rozdíl od předchozích let provedeno podle místa skutečného pracoviště zaměstnanců, tzv. pracovištní metodou, která poskytuje pravdivější regionální pohled na trh práce než dříve zveřejňovaná podniková metoda (zařazení celého vykazujícího ekonomického subjektu do kraje, v němž sídlí jeho ústředí).

Průměrná hrubá měsíční mzda představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadající na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc. Do mezd se zahrnují základní mzdy a platy, příplatky a doplatky ke mzdě nebo platu, odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Nezahrnují se náhrady mzdy nebo platu za dobu trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény placené zaměstnavatelem.

Jedná se o hrubé mzdy, tj. před snížením o pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky.

Průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený vyjadřuje přepočet na plně zaměstnané (s plnou pracovní dobou). Do evidenčního počtu zaměstnanců se zahrnují všichni stálí i dočasní zaměstnanci, kteří jsou ke zpravodajské jednotce v pracovním, služebním nebo členském poměru (kde součástí členství je pracovní vztah). Nezahrnují se např. ženy na mateřské dovolené, osoby na rodičovské dovolené (nepracují-li současně v pracovním poměru), učni, osoby pracující pro firmu na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, osoby vykonávající veřejné funkce (např. poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů, soudci aj.).

2. Údaje ze strukturální statistiky

V rámci strukturální statistiky jsou sledovány mzdy jednotlivých zaměstnanců a nikoli celkové objemy na úrovni podniků či organizací. Jsou podrobně zjišťovány všechny složky hrubého výdělku a také důležité personální údaje o zaměstnanci jako např. pohlaví, vzdělání, věk.

Od roku 2011 výsledky výběrově pokrývají celou zaměstnaneckou populaci v ČR, neboť jsou nově zahrnuti dříve nesledovaní zaměstnanci z podniků s méně než 10 zaměstnanci a také zaměstnanci neziskových institucí a podnikatelů-fyzických osob.

Do hrubých mezd se ve strukturální statistice počítají všechny mzdy za práci včetně prémie, odměn a dalších platů, dále veškeré náhrady mzdy za neodpracovanou dobu (dovolenou, svátky, překážky v práci apod.) a odměny za pracovní pohotovost za celý rok. Průměrná mzda zaměstnance v daném roce je vypočtena poměřením s jeho placenou dobou, tedy počtem měsíců, za které mzdu či náhradu mzdy skutečně pobíral, odečtena je doba nemocí a dalších neplacených nepřítomností v práci za daný rok. Vypočtená průměrná hrubá měsíční mzda (v Kč) tak co nejpřesněji vypovídá o srovnatelných mzdových úrovních v různých zaměstnáních (pracovních místech) při přesně zjištěném objemu placené doby.

Vedle průměrné hrubé měsíční mzdy se zde zjišťuje také tzv. medián mezd. Medián mezd představuje hodnotu mzdy zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení. To znamená, že polovina hodnot mezd je nižší a druhá polovina je vyšší než medián.

DE

Hrubý výdělek (*Der Durchschnittliche Bruttomonatsverdienst*) – hrubý výdělek zahrnuje (pravidelně vyplácenou) zdanitelnou mzdu za práci podle směrnic o dani ze mzdy včetně

- jiných příjmů (zvláštní platby),
- nezdanitelných příplatků za práci ve směnách, o sobotách, nedělích, svátcích nebo v noci,
- nezdanitelné platby zaměstnavatele jeho zaměstnancům v rámci transformace finanční odměny (např. penzijním pojišťovnám či fondům podle § 3 č. 63 EStG – zákona o dani z příjmu) a nezdanitelné příspěvky na jídlo.

PL

Průměrná měsíční hrubá mzda (*Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto*) – poměr součtu hrubých osobních mezd, honorářů vyplacených některým skupinám zaměstnanců za práci vyplývající z pracovní smlouvy, výplat podílů na zisku nebo bilančním přebytku družstva a dodatečných ročních mezd pro zaměstnance subjektů rozpočtové sféry a průměrného počtu zaměstnanců v daném období; po vyloučení osob vykonávajících domácí práci a zaměstnaných v zahraničí.

	CZ	DE	PL
Periodicita	čtvrtletní, roční	čtvrtletní	roční
Údaje dostupné do úrovně	kraj (NUTS 3), region soudržnosti (NUTS 2)	Sasko (NUTS 1)	okres (LAU 1, NTS4)

Důchody

CZ

Důchody – v rámci důchodového pojištění se poskytují důchody starobní, invalidní, vdovské a vdovecké, sirotčí.

DE

Pozůstalostní důchod (*Hinterbliebenenrente*) – důchody, na něž vzniká nárok z pojištění zemřelého, se označují za pozůstalostní důchody. Jedná se o vdovské a sirotčí důchody.

Důchody spojené s úmrtím (*Renten wegen Todes*) jsou malý vdovský důchod či důchod pro vdovce, velký vdovský důchod nebo důchod pro vdovce, výchovné a sirotčí důchod (§ 33 odst. 4 SGB).

Předpokladem pro jejich obdržení je úmrtí pojištěného manžela/manželky popř. některého z rodičů nebo úmrtí rozvedeného manžela/manželky pojištěného. Smrt zde představuje pojistnou událost. Důchody z důvodu úmrtí mají poskytnout zabezpečení, které dosud poskytoval zemřelý (náhradní zabezpečovací funkce). Zatímco vdovský důchod a sirotčí důchod jsou důchody z pojištění zemřelého, výchovné je důchodem z pojištění přeživší osoby.

Vdovský důchod (*Witwenrente*) – nárok na vdovský důchod mají vdovy popř. přeživší životní partnerky, které se znovu nevdatí nebo neuzavřou registrované partnerství po smrti pojištěného manžela, popř. životní partnerky, pokud pojištěný manžel nebo popř. partnerka splnily povinnou čekací dobu. Rozlišuje se přitom mezi malým a velkým vdovským důchodem (§ 46 odst. 1 a odst. 2 SGB VI).

Nárok na malý vdovský důchod trvá maximálně 24 kalendářních měsíců po uplynutí měsíce, v němž pojištěný/pojištěná zemřel/a (§ 46 odst. 1 věta 2 SGB VI). Nárok na malý vdovský důchod však náleží bez omezení na 24 měsíců, pokud manžel popř. životní partnerka zemřeli před 1. 1. 2002. Platí to i v případě, pokud se minimálně jeden manžel popř. životní partner narodil před 2. 1. 1962 a manželství popř. životní partnerství bylo uzavřeno před 1. 1. 2002 (§ 242a odst. 1 SGB VI). Nárok na velký vdovský důchod náleží, pokud vdova popř. přeživší životní partnerka

- vychovává vlastní dítě nebo dítě pojištěného manžela popř. životní partnerky, které ještě nedovršilo 18. rok života,
- dovršila 47. rok života nebo
- má sníženou pracovní schopnost.

Důchod pro vdovce (*Witwerrente*) – nárok na důchod pro vdovce mají vdovci popř. přeživší životní partneři, kteří se znovu neožení nebo neuzavřou registrované

partnerství po smrti pojištěné manželky, popř. životního partnera, pokud pojištěná manželka nebo popř. partner splnili všeobecnou čekací dobu. Rozlišuje se přitom mezi malým a velkým důchodem pro vdovce (§ 46 odst. 1 a odst. 2 SGB VI), srov. ustanovení o vdovském důchodu.

Sírotčí důchod (*Waisenrente*) – sirotčí důchod je trvale vyplácená dávka ze zákonného sociálního pojištění (zákonné důchodové pojištění, úrazové pojištění) nebo práva na zaopatření (podle §§ 38 nn. Spolkového zákona o zaopatření), která je v případě úmrtí osoby oprávněné pobírat důchod vyplácena jejím dětem – a podle okolností také jiným rodinným příslušníkům. Slouží k vyrovnání výpadku příspěvku na živobytí, který poskytovala zemřelá osoba. Pokud zemře pouze jeden z rodičů, hovoříme o polovičním sirotčím důchodu, pokud zemřeli oba rodiče, hovoříme o úplném sirotčím důchodu.

Výchovné (*Erziehungsrenten*) – výchovné představuje důchod v systému německého zákonného důchodového pojištění. Výchovné obdrží po 30. červnu 1977 rozvedené osoby, pokud jejich bývalý manžel či manželka zemřou, v případě že vychovávají vlastní dítě nebo dítě zemřelého a příjemce důchodu dosud nedosáhl řádné věkové hranice.

PL

Rodinný důchod (*Renta rodzinna*) – Peněžité plnění, na která mají nárok oprávnění rodinní příslušníci osoby, která měla v okamžiku smrti nárok na starobní důchod nebo důchod za pracovní neschopnost nebo naplňovala podmínky pro získání jednoho z těchto plnění, a také pobírala dávku nebo předčasný důchod. Všichni oprávnění rodinní příslušníci mají nárok na jeden souhrnný rodinný důchod

	CZ	DE	PL
Periodicita	roční	roční	roční
Údaje dostupné do úrovně	okres (LAU 1)	Sasko (NUTS 1)	okres (LAU1, NTS4)

Invalidní důchod

DE

Důchod kvůli snížené pracovní schopnosti (*Rente wegen verminderter Erwerbsfähigkeit*)

Důchod kvůli částečnému snížení pracovní schopnosti bude dostávat v případě počátku důchodu po 31. 12. 2000 podle § 43 odst. 1 SGB VI (= zákoník o sociálním zabezpečení) pojištěný až do dosažení řádné věkové hranice pro odchod

do důchodu, pokud má částečně sníženou pracovní schopnost (§ 43 odst. 1 věta 2 SGB VI), v posledních pěti letech předtím, než nastala částečně snížená pracovní schopnost, platil tři roky povinné příspěvky a splnil všeobecnou čekací dobu předtím, než nastala částečně snížená pracovní schopnost.

Důchody kvůli úplnému snížení pracovní schopnosti (Rente wegen voller Erwerbsminderung)

Důchod kvůli úplnému snížení pracovní schopnosti bude dostávat v případě počátku důchodu po 31. 12. 2000 podle § 43 odst. 2 SGB VI pojištěný až do dosažení řádné věkové hranice pro odchod do důchodu, pokud má úplně sníženou pracovní schopnost (§ 43 odst. 2 věta 2 SGB VI), v posledních pěti letech předtím, než nastala částečně snížená pracovní schopnost, platil tři roky povinné příspěvky a splnil všeobecnou čekací dobu předtím, než nastala částečně snížená pracovní schopnost. Jinak platí podmínky pro důchod kvůli částečně snížené pracovní schopnosti.

PL

Důchod za pracovní neschopnost (Renta z tytułu niezdolności do pracy) – peněžitá dávka, na kterou má nárok pojištěnec, který souhrnně splnil následující podmínky:

- je neschopen práce,
- má požadovanou příspěvkovou a nepříspěvkovou dobu,
- pracovní neschopnost vznikla v obdobích stanovených zákonem, ale nejpozději do 18 měsíců od vypršení těchto období.

Posudek o celkové nebo částečné pracovní neschopnosti vydává posudkový lékař Správy sociálního zabezpečení nebo znalec-lékař Zemědělské správy sociálního zabezpečení.

	DE	PL
Periodicita	roční	roční
Údaje dostupné do úrovně	Sasko (NUTS 1)	okres (LAU 1, NTS4)

Starobní důchod

CZ

Starobní důchod – Starobní důchod vyplácený z důchodového pojištění je druh důchodové dávky v rámci důchodového systému, na kterou má osoba nárok dle zákona o důchodovém pojištění. Podmínkou nároku na starobní důchod je získání potřebné doby pojištění a dosažení stanoveného věku (tj. důchodového věku, popř. věku od něho odvozeného nebo věku 65 let).

DE

Renten wegen Alters – důchod z důvodu dosažení určitého věku (starobní důchod) je důchodem, který je poskytovaný z německého zákonného důchodového pojištění, stejně jako důchod z důvodu snížené pracovní schopnosti a důchod z důvodu úmrtí. Předpokladem pro poskytnutí starobního důchodu je dosažení stanovené věkové hranice, uplynutí určité minimální doby pojištění (čekací doba) a splnění různě stanovených pojistně-právních a osobních předpokladů.

Při dosažení určité věkové hranice mohou pojištění dostávat na základě své žádosti starobní důchody. Existují následující starobní důchody:

- řádný starobní důchod; tento důchod obdrží ti, kteří dosáhli stanoveného věku a splnili obecnou čekací dobu v délce pěti let (§ 35 SGB VI). Řádná věková hranice se pro pojištěné, kteří jsou narozeni po 31. 12. 1946, postupně zvyšuje z 65. na 67. rok života (§ 235 SGB VI).
- starobní důchod pro osoby s velmi dlouhou dobou pojištění; tento důchod obdrží ti, kteří dokončili 65. rok věku a splnili obecnou čekací dobu v délce 45 let (§ 38 SGB VI).
- starobní důchod pro osoby s dlouhou dobou pojištění; tento důchod obdrží beze srážky ti, kteří dosáhli věkové hranice a splnili čekací dobu v délce 35 let. Věková hranice se již v letech 2000 až 2001 zvýšila postupně z 63. na 65. rok života. V současné době probíhá další postupné zvyšování z 65. roku na 67. rok života pro pojištěné, kteří se narodili po 31. 12. 1948 (§§ 36, 236 SGB VI).
- starobní důchod pro těžce postižené osoby; tento důchod obdrží bez srážky osoby, které dosáhly stanovené věkové hranice, jsou v okamžiku začátku důchodu uznány jako těžce postižené osoby nebo jsou práce neschopné popř. neschopné vykonávat výdělečnou činnost podle práva platného 31. 12. 2000 a splnily čekací dobu v délce 35 let. Věková hranice se již v letech 2001 až 2003 zvýšila postupně z 60. na 63. rok života. V současné době probíhá další postupné zvyšování z 63. roku na 65. rok života pro pojištěné, kteří se narodili po 31. 12. 1951 (§§ 37, 236a SGB VI).
- starobní důchod z důvodu nezaměstnanosti nebo práce na částečný úvazek v důchodovém věku; tento důchod obdrží bez srážky osoby, které ukončily 65. rok života a buď byly při vstupu do důchodového věku nezaměstnané a po ukončení 58. roku a 6 měsíců života byly celkem 52 týdnů nezaměstnané nebo pobíraly vyrovnávací poplatky pro propuštěné zaměstnance hornických podniků nebo vykonávaly 24 kalendářních měsíců práci na částečný úvazek v důchodovém věku, v posledních deseti letech platily osm let povinné poplatky a splnily čekací dobu 15 let. Věková hranice se již v letech 1997 až 2001 zvýšila

postupně z 60. na 65. rok života. Tento starobní důchod mohou pobírat pouze pojištěné osoby, které se narodily před 1. 1. 1952 (§§ 237 SGB VI).

- starobní důchod pro ženy; tento důchod obdrží bez srážky ženy, které dokončily 65. rok života, po ukončení 40. roku života platily více než deset let (minimálně 121 měsíců) povinné příspěvky a splnily čekací dobu 15 let. Věková hranice se již v letech 2000 až 2004 zvýšila postupně z 60. na 65. rok života. Tento starobní důchod mohou pobírat pouze pojištěné osoby, které se narodily před 1. 1. 1952 (§§ 237 SGB VI).
- starobní důchod pro horníky dlouhodobě pracující pod zemí; tento důchod obdrží osoby, které dosáhly požadovaného věku a splnily čekací dobu 25 let. Věková hranice se pro pojištěné osoby, které se narodily po 31. 1. 1952, postupně zvyšuje z 60. na 62. rok života (§§ 40, 238 SGB VI).

PL

Emerytura – peněžitá dávka, na kterou má nárok pojištěnec, který splňuje podmínky opravňující k důchodu ze sociálního zabezpečení, tzn.:

- 1) dosáhl důchodového věku – rozdílného závisle na pohlaví, zaměstnání ve zvláštních podmínkách nebo zvláštního charakteru,
- 2) má požadovanou příspěvkovou a nepříspěvkovou dobu.

Výše starobního důchodu pro osoby, které se narodily před rokem 1949, je stanovena dle odpracované doby a výše výdělků ve vybraných pracovních obdobích. Pro osoby narozené po 31. prosinci 1948, které přistoupily k Otevřenému penzijnímu fondu (OPF), nebo které nejsou členy OPF a nespĺnily podmínky pro starobní důchod dle dosavadních pravidel, je výše starobního důchodu závislá na výši kapitálu shromážděného na individuálním účtu pojištěnce. Podmínky nabývání práv k důchodovým plněním vypláceným Ministerstvem národní obrany, Ministerstvem vnitra a administrativy a Ministerstvem sportu a výše těchto plnění jsou upraveny samostatně (zákon z 23. července 2003 o změně zákona o systému sociálního zabezpečení).

	CZ	DE	PL
Periodicita	roční	roční	roční
Údaje dostupné do úrovně	okres (LAU 1)	Sasko (NUTS 1)	okres (LAU1, NTS4)